

podlaga se tujčevi pēti, pravijo naš slavni Koseski in to je res. Gerda navada je tedej ptuje izdelke viši ceniti, kot domače, brez prevdarka: ali so v resnici tudi boljši od domačih? Gerdo je ptuje rokodelce visoko povzdigovati, domače pa zaničevati le zato, ker so domači. Verli domorodec tega nikdar ne bo storil, marveč bo vselej na glas hvalil, kar bo dobriga v domovini našel, bo marsikteriga rokodelca iz tamnote na dan potegnil, ga po deželi razglasil in mu dela naklonil; kar ni hvale vredniga, bo raji zamolčal ali pa saj z rahlo besedo poboljšati si prizadeval. Če pa leta in leta pretekó, in to ali uno domače rokodelstvo se clo nič ne povzdigne in nam ptuji rokodelci boljši in tudi cenejši blago ponujajo, je dolžnost vsaciga praviga domorodca, de zapusti domačiga rokodelca in se k unimu oberne, ki boljši blago izdeluje. Le po ti poti se zamorejo domači rokodelci iz svojiga spanja izbudi in persiliti, de s časam naprej gredó! Hud pomoček je sicer ta, pa je edini in gotovi za povzdigo domačiga rokodelstva. Taka je povsod in na celim sveti; človek mora človeka in narod narod dregati, de gresta oba naprej. Tako ravna tudi zdravnik, ki dostikrat le z grenjkimi in zopernimi zdravili zamore bolezin odgnati — večkrat mora bolniku clo roko ali nogo odrezati, de mu življenje ohrani. Bolí, bolí: pa drugači ne more biti!

Za nami bojo še ljudje prišli in zmirej bolj brihtni, zmirej bolj umetni bojo. Mi tedej le za boljši zarod rokodelcov skerbimo, če nismo zadovoljni z vsacim delam vsaciga mojstra Skaza, in ga s tem silimo, de da svojiga sina k boljšemu mojstru, kakor je on sam, in de ga na ptuje pošlje.

Železna cesta je cesarska naprava; Cesar gotovo vseskozi skerbijo za prid svojih podložnih in s teškim sercam dostikrat kaj ukažejo, kar temu ali unimu prihodke zmanjša. Pa Cesar — dobrotljivi oče — morajo skerbeti za občinski prid, ne le za dobiček posamesnih ljudi; zatorej so ukazali železnico napraviti, ktera bo marsikteriga hudo zadéla, večí število ljudi pa bo osrečila in njih prihodke povikšala.

Lejte, ljubi kmetje in rokodelci, taka je povsod; zatorej zdaj ni več čas za spanje, temuč za napredovanje, učenje, posnemanje, kar nas dobriga ptujci učijo.

Dr. B.

Še nekaj zastran korúnove bolezni.

Lanjsko leto sim si iz več krajev po Krajskim korúna nabral in ga zavoljo njegove bolezni na tanjko ogledoval. Kar je bilo zdraviga viditi, sim ga čez zimo spravil v klet in ga položil na zidek blizo okna, kakih 6 čevljev visoko od tal. Nekaj tega sim letašnje spomlad posadil, nekaj pa za prihodnje ogledovanje še v kleti ležati pustil. De je bilo med tem korúnam veliko taciga, ki je bil popolnoma zdrav, sim se iz tega pripričal, ker sim ga lani prerezal, tudi od znotraj na tanjko ogledal in pri natančnim ogledi nič bolniga našel. Tako prerezaniga sim spravil v kleti.

Unidan spet pregledujem spravljeni korún in lejte! kaj sim zapazil? Na 3 do 4 palce dolzih poganjkah je obrodil — pa brez perja — veliko mladih korúnčkov, po lešniki ali orehi debelih, ki so bili večidel letašnji korúnovi gnjilobi podverženi! Pokazal sim tako bolán korún častitljivi Ljubljanski kmetijski družbi in ga po nji tudi vsim drugim avstrijskim kmetijskim družbam na ogled in za presodik poslal.

Ta korún je bil lani zdrav, ali je bil saj zdrav viditi; ni prišel ne v ilovnato, ne pešeno, ne slabo ne

dobro gnojeno zemljo; ni imel nič mokrote; ni imel clo nič perja, po katerim, kakor nekteri pravijo, bi bila mógla kužna vunanja sapa in bolezin va-nj iti; tudi na vunanjí sapi ni bil in tudi na sonci ne — in vunder se je mladih korúnčkov gnjiloba in trohljivost perjela!

Kaj nam neki ta prigodba, ktero so že tudi drugi kmetovavci skusili, spričuje in kaže? Po mojih mislih nič družiga, kakor de je natora našiga korúna popačena in de je korún oslabeled, ker ga nismo začeli že davnej iz semena rediti. Bog daj, de bi res ne bilo, kar se bojimo! Vse pa nam spričuje, de bomo mogli prihodnjič na ta silno koristni sadež, brez kteriga bi ljudje le teško shajali, veliko večí skerb obračati, in de se ne smé, kakor dozda, gerdo z njim ravnati, ampak de potrebuje pazljive skerbí umnih kmetovavcov!

F. Šmidt.

Popis perve sadne razstave v Ljubljani.

(Konec.)

Žlahtno sadje v razstavo dano od gosp. Friderika Greseljna, posestnika in c. k. uradnika pri deželnim poglavarstvu v Ljubljani, zasluži veliko veliko hvalo; posebno so gosp. Greseljnové hruške nar imenitniših plemén. — Gospá Ana Janežova, vdova v Ljubljani, je razstavila dobriga španjskiga grojzdja, paradižnic in kumar. — Kdor v Ljubljani hoče nar žlahtnejših hrušek raznih plemén dobiti, mora iti k gospodu Jožefu Seunigu, starjimu; tukej bo našel veliko plemén nar imenitniših hrušk, pa tudi jabelk, akoravno stari gosp. Seunig imajo posebno veselje le s hruškami. Tukaj pa bo tudi dobil žlahtnih cepičev po volji, zakaj gosp. Seunig, so za poboljšanje krajske sadjoreje ves goreč gospod. Bog Jim daj še veliko let ljubo zdravje! Oni so tudi svojiga zéta, gosp. Dragotina Rünageljna, dosluženiga c. k. stotnika, za sadjorejo močno vneli, ki je pri pregledovanji in imenovanji v razstavo poslaniga sadja kmetijski družbi práv pridno pomagal. — Gosp. pater Benvenut, pridni delavec v nogradi Gospodovim za dušno in telesno osrečenje človeštva, so poslali v razstavo veliko jabelčnih plemén iz svojiga rojstniga kraja v Stražiši, in pa iz Teržiča. — Gosp. Andrej Fleišman, vertnar c. k. Ljubljanskiga botaniškiga verta, so dali iz tega verta razun kutin in papežove, podzemeljske ali laške repice (Topinambur) tudi nekaj smokev (fig), ki so bile letašnji tretji in pa zreli sad nekiga drevesa, ki so ga ranjki gosp. Hladnik — botanikar neumerjočiga imena — tukaj zasadili in ki je le v leti 1834, pa le enkrat, popolnoma zrel sad obrodil. — Gosp. Ignaci Bernbaher je dal 3 francoske kosmače; gosp. Pesjak pa Knopovo puternico v razstavo. —

Na koncu razstave nam je poslala modra sadjorejka, gospá Valderavova veliko žlahtnih jabelk in hrušk, ki jih je iz Celovca od vitezov Morovih in pa od žlahtniga gosp. Lanerja dobila, in nam je obljubila prihodnje spomlad tudi žlahtnih cepičev podati, če jih bo kdo hotel imeti. Naj se tedej vsakteri, tode ob pravim časi, pri nas za-nje oglasi!

Gospod J. Oblak nam bo umetno izrisane podobe vsiga krajskiga sadja izdelal, de bomo sčasama imeli popolni sadni vert tudi v podobah.

Kar pri letašnji razstavi še nismo dobili, bomo pa v prihodnje dobili, — vsako leto kaj več — in tako je upati, de se bo sadjoreja močno povzdignila.

Poslednjič še enkrat opomnimo, de naj po danim popisu nobeden ne opusti, žlahtnih cepičev pridobiti si.

Dr. B.

Dopis iz Gorénskiga.

Hvala bodi Bogu, od vsih krajev slišimo vesélo

novico, de je krompir nehal gnjiti. Od krompirja ljudje marsikaj perpovedujejo. Tako postavim, mi je neki kmet iz Sévških hribov pravil, de je — kar je tudi v Novicah bilo oznanjeno — lani v Ljubljani slišal, de je za krompir práv dobro, če se njiva v jeseni malo pognoji in preorje. Ta kmet je poskusil, ter se ni kesal; ker je obilno še precej zdraviga krompirja perdélal. Za družiga kmeta vém, ki ga je skušal iz semena zarediti. Lanjsko jesen je dobil iz semena po grahu debélíh zdravih krompirčkov; zdrave krompirčke je pretečeno spomlad vsadil, pa je iz njih trohljéniga krompirja perdélal. Kmetje se letas zlo pertožujejo, de se jim je zató letas velika škoda zgodila, ker so jim zlo pognojene krompirjeve njive premalo vžitka dale. Če bi se permérilo, de bi se drugo leto s krompirjem spét taka godila kakor letas, bi bilo práv, ko bi kmetovavci tistiga Poljanca posné-mali, ki je létas o sv. Jakobu med osušen krompir ajdo zabranal, ter je je sédem štantov perdélal. Rés je, de bi znali po tem poti še ob ajdovo seme priti, ker ajda per nas ne obrodi vsako leto; pa sej pregovor pravi, de: kdor ne vaga, je brez blaga. — Répa, zelje in sadje tudi po Gorenskíh letas raji gnije, kaker druge leta, pa vender nismo še od nikodar slišali, de bi se bila komú zavoljo téga kakošna velika škoda zgodila. Čez répo se ljudje zlo pertožujejo, de je zlo terda in grenjka. — Per nas so kmetje letas po nekterih krajih koroške ajde za seme kupili, in se hvalijo, de je veliko bogateji od domače. Tudi je bila koroška ajda več kakor en téden pred zréla, kakor pa krajnska.

Tisti pridni vinorejci na visoki gori Loškiga kantona, T. Bernik po imeni, ki so ga Novice že enkrat hvalile, je neki letas okoli 3,000 bokalov vina perdélal. Že pred 10. leti sim jez njegoviga vina poskusil. Po pravici réči, bil je praskovic, de je bilo kaj, tode vender le njemu velik dobiček daje, ker ga na drobno po 8 — 10 krajc. prodaja. Po Bernikovim izglédi so jeli tudi drugi kmetje meline prekopovati in tertó saditi. *)

Če človek prigodke letašnjiga leta premisli, bi res kmalo gospodu M. verjél, de letas natora norí. Sedmi dan Grudna je per nas celi božji dan dež šel, kakor de bi ga iz skafa vlival. Osmo uro zvečer se je jelo nad Ilovco vtrinjati in bliskati, kakor je v nar huji vročini po léti v navadi, ter je tréskalo in gromelo — dvé céli uri. Danes pa, to je 12. dan Grudna je šel snég od zore do mraka, kakor de bi bil berače tergal. Dvanajsto uro dopoldne pa je jelo spét nad Ilovco bučati, ter se je bliskalo in je gromelo, kakor bi bilo v pasjih dnevih. **)

Sevčan.

Popis letine na gorni strani Celja, in ne- ktere prijateljske vošila zastran Novic.

(Konec.)

Predlanjskim sim Vas prosil, de bi orla na vsaki list Novic ne dévali več. Pa le tisti vé, kako se reč k reči prileže, ki je uverstovanje celiga dela prevzel. Ko bi se Vi ne deržali stanovitno svoje osnove, bi bile Novice sčasama ko klopčič brez konca ali zmešana štrena. Hvala Vam, de se ne daste več premakniti od enojniga pravopisa. Ko bi ne bil nar bolji sam na sebi, je pa nar bolji zavoljo edinosti in sloge. Ne vém, kaj mislijo eni primorci, ki so zopet začeli vsak po svojim pisati; saj véste, de so se trije novi verstopisi zlegli; za trejiga — nar napčnišiga — bi ne bil zvedil,

*) Bi gotovo boljši storili, ko bi namesto vinske terté kaj družiga sejali ali sadili.

**) Po dopisu gosp. J. K. iz Ovsíš je 7. dan Grudna na Presrenji v Dobravski fari trešilo v hruševó drevó in ga vsiga razneslo; 12. dan Grudna paje strela vdarla na Dobravi (podfari) v cerkovni zvonik, pa ni vžgala. Vredništvo.

ko bi mi ne bili Vi blagovolili letas v pokus ga poslati. Dete, dete! kaj bo to? Enakota v obleki in orodji storí vojaške gomile (armade) toliko verle in móčne, in enakota v verstopisi bi dober spéh naši mladi književnosti dala. Želeti bi bilo, de bi se že vsaka slovanska stvar v tem pravopisu pisala, tudi molitevne bukve, kolendri i. t. d. Saj se samo od sebe bere brez vsakiga poduka. „Sveto opravilo“ našiga milostljiviga kneza škofa berejo otroci brez vse spodtike, desiravno imajo šolske bukve še z Bohoričico natisnjene. — Če bo potreba kedaj abecedo kaj popraviti, čakajmo, de zbor učenih jezikoslovcev, modrih glav popravo osnuje; do tistod se pa ne premaknimo od te, ki smo jo vunder enkrat v prid književnosti dobili. *)

Z orlam po tem takim naredite, kakor Vam je drago: vunder ko bi le na samim pervim listi za vpelevavni obrazčik (vigneto) bil, bi se teško kdo pritožil, zlasti tisti ne, ki komaj pričakajo, de nov list Novic pride. **)

Dalej, ker doklad nihče ne odmetuje, temuč jih vsak da k Novičnim tečaji zvezati, bi bilo dosti, vsako oznanilo le enkrat va-nje postaviti. Doklade bi mislim tekoči broj (številko) Novic imele; postavim: četerta stran novičniga lista bi bila broj 28, bi se prvi strani doklade dal broj 29 i. t. d. Kadar bi se nabralo predmetov za pol pôle, ali kadar bi bilo oznaniti kaj celo sosebniga, bi se pa doklada pridjala. ***) — Le ko pustite vsakimu govoriti po volji, sim Vam svoje dozdeve

*) Hvala Bogu, de Novični pravopis je že star pravopis, in de se nimamo več za novino bojevati in prepirati. Od vsih strani slišimo zadovoljnost s tem pravopisom in če je še kdo, ki v kakim kotiču njega goderná, naj goderná: vsim ljudém še Bog ne more vstreči. De že tudi kmetam ta pravopis pri branji in pri pisanji gladko od ust in rok gré, se vsak lahko pripriča, če k nam pride, od kmetov poslane dopise prebirati. Če učitelji po deželi zraven starih čerk učencam še teh 6 novih pokažejo, je pa vsa ta umetnost, ktera je nekterim protivnikom tako silno glave belila, pri kraji. — Mi se bomo tedaj vselej stanovitno tega deržali, kar smo po dolgim premišljevanji ali po dobrim sveti umnih in blazih prijateljev za dobro spoznali. Saj imamo vse rodoljubne Slovence na svoji strani! Tudi visoko učeni gosp. profesor Metelko s starim pisam niso bili zadovoljni, torej so v svoji mnogo časteni gramatiki Slovincam nov pravopis na ponudbo dali, kteriga bi se bili tudi mi ročno poprijeli, ko bi bili vidili, de ga Slovenci na Krajskim, Štajarskim, Koroškim, Goriškim in Istrijskim hočejo imeti. De smo se tedaj sedanjiga pravopisa prijeli in ga v Novice vpeljali, nismo storili po svoji termi, ampak po občnih željah Slovincov iz vsih krajev in po dolgim dolгим premišljevanji.

**) Vaše želje, perserčni prijatel! so nam ljube, in karkoli moremo storiti, Vam radi storimo, ker Vas odkritoserčniga prijatla in verliga podpornika Novic že davnej poznamo, tode — orla nam nikar ne vzemite. Pod krilam tega orla smo Novice začeli; on je bil naš zvest tovarš ob časi veselja in britkost, kterih se nam nikdar ne manjka, če ravno braveci za nje ne vedó. De bi nekoliko več verstic v Novice prišlo, ko bi orla ne bilo, je res — in de so bravcam Novice tako všeč, de bi zmiraj radi še kaj več brali, nas serčno veselí — ali skorej bi rekli, de bi brez orla Novice nehale biti, kar so dozdej bile. Kar zavoljo orla menj v Novice pride, pa damo obilno na drugi strani v dokladah. — Naj tedaj tudi orel ostane pri starim.

***) Vošila zavoljo oznanil v dokladah poterdimo, ker se tudi nam zoperno zdi, eno reč po trikrat brati. Pa to je že navadno pri oznanilih vsih časopisov in tudi gosp. Blaznik se mora te navade deržati, ker oznanovavci hočejo tako imeti. — Pri ravno ti priliki moramo na znanje dati, de oznanila v dokladah ne pridejo od vredništva, torej tudi hvala in priporočevanje ne: vsak prodajavec tukaj svoje blago hvali in vredništvo ni porok, ali je hvala vselej pravična ali ne. Taka je tudi pri vsih drugih časopisih, ki oznanila v svoje liste jemljejo. Le kar v Novicah in od vredništva na svetlo danih dokladah stoji, za to daja vredništvo odgovor. — Potem takim bojo tudi doklade mogle pri starim ostati. Vredništvo.